

O C J E N E I P R I K A Z I

DR. LELJA DOBRONIĆ, TOPOGRAFIJA ZEMLJIŠNIH POSJEDA
ZAGREBAČKOG BISKUPA PREMA ISPRAVI KRALJA EMERIKA IZ GOD. 1201.

Rad JAZU 283 (1951)

TOPOGRAFIJA ZEMLJIŠNIH POSJEDA ZAGREBAČKOG KAPTOLA PREMA
IZVORIMA XIII. I XIV. STOLJEĆA.

Rad JAZU 286 (1952)

Ove su dvije radnje slične jedna drugoj; ne samo zato, što potječu od jednog autora i tiču se posjeda »Zagrebačke crkve«, nego u prvome redu zbog toga, što su obrađene na isti način, i što se uglavnom temelje na ispravama Srednjeg vijeka od uključivo XIII. do XIV. stoljeća. To je i razlog, što obje te radnje želimo obuhvatiti u jednom prikazu.

Povod je ovim radnjama, kako to navodi autor, bila potreba, da se u muzejskoj izložbi Muzeja grada Zagreba »prikažu u obliku karte zemljišni posjedi zagrebačke crkve u srednjem vijeku«. Prva se radnja uglavnom temelji na ispravi kralja Emerika iz 1201 (Kaptolski arhiv u Zagrebu, Acta Capituli antiqua fasc. 1 num. 37), kako je to istaknuto u samome naslovu radnje, a druga na ispravi Andrije II. iz 1217 (Kaptolski arhiv, Act. Cap. ant. f 13 n 91), zatim na ispravama od 1221 (Cod. dipl. III. 199), od 1328 (Tkalčić, Monum. episc. Zagr. II., isprava Karla I. kao transumpt u ispravi Ludovika I. od 1352) te na statutima zagrebačkog kaptola iz 1334 (Kaptolski arhiv, Prot. 821). Autor napominje, da se služio i drugim izvorima te literaturom i istraživanjem na samome terenu. On i navodi različne upotrebljene izvore i literaturu, a spominje i pojedine slučajeve terenskog istraživanja.

Autor je kod izlaganja odlučio da se ograniči i na vrijeme i na prostor: u prvoj radnji na stanje g. 1201, a u drugoj radnji na stanje g. 1217 pa 1221, 1328 i 1334. Zatim je odlučio da opiše: u prvoj radnji medaše posjeda zagrebačkog biskupa, a u drugoj medaše posjeda zagrebačkog kaptola, tj. da ubicira lokalitete, danas ponajviše nepoznate i nejasne, kuda su nekada prolazile mede posjeda »Zagrebačke crkve«, odnosno, zagrebačke biskupije.

U uvodu svoje prve radnje autor govori jedino o svrsi radnje, o upotrebljenim izvorima i literaturi, te o razlogu, zašto se morao poslužiti i drugim izvorima, osim isprave iz g. 1201. Međutim, ne govori ništa o postanku zagrebačke biskupije, ni o najstarijoj vladarskoj ispravi, kojom su toj biskupiji darovani posjedi, ni o pojmu crkvenog posjeda uopće. Sve je to najuže povezano sa stanjem biskupskih posjeda g. 1201, pa je trebalo ući u radnju, makar kao duža napomena, da bi slika o tima posjedima bila potpunija.

Prvu radnju podijelio je autor na dva dijela, tako da u prvom raspravlja o medašima pojedinih biskupskih posjeda, a u drugome donosi topografski registar. Iako je taj registar važan, ipak nije bilo prikladno na ovaj način dijeliti radnju u dva dijela. To je valjda kasnije opazio i sam autor, pa zato svoju radnju o medašima kaptolskih posjeda ne dijeli tako.

U prvoj su radnji obrađeni medaši ovih biskupskih posjeda: Zagreb, Čučerje, Vugrovec, Kamenik, Biškupec kod Varaždina, Komarnica, Zdelja, Dubrava, Gore, Odra, Podgorje-Petrovina, Duža, Gušće-Gaćišće, Vaška, Wirtuš, Čazma, Zelina,

Kajanik. Kao poseban »Dodatak« na kraju prve radnje, poslije topografskog registra, dolazi preko strane i po napisani prikaz pod naslovom »Isprave 13. i 14. vijeka o posjedima Zagrebačke crkve«. Taj je prikaz mogao mirne duše doći u »Uvod«, jer po svemu onamo i spada. Radnja je obrađena na 73 str. teksta, kojemu je na kraju priloženo 9 geografskih »karata«.

U drugoj su radnji prikazani medaši slijedećih kaptolskih posjeda: Kamešnica-Kalmik, Tatarova zemlja, Varaždinske Toplice, Vrapče, Grmošćica, Završje, Oporovec, Južna i Sjeverna Kašina s Blagušom, Podgorje, Zomarova zemlja, Kosnica, Blato, Habramova zemlja, Baranove zemlje, Sisak-Odra-Drenčina-Dužica, Otok-Tupal. Kako se autor kod prikaza pojedinih kaptolskih posjeda prvotno poslužio samo ispravom od 1217, stavio je i u drugoj radnji »Dodatak«, u kojemu se posebno osvrnuo na podatke o kaptolskim posjedima, sadržane u ispravama od 1221, 1328 i 1334. Tako se eto dogodilo, da je autor o pojedinim posjedima govorio četiri puta — na četiri različna mjesta, analizirajući četiri različne isprave, pa je zato bio prisiljen, da se vrlo često poziva na već obrađena i objašnjena mjesta. To se moglo izbjeći. Iako su sve četiri spomenute isprave doista važne za izučavanje naše srednjovjekovne nejasne topografije, ipak je veću važnost trebalo dati samim posjedima negoli pojedinim ispravama, pa tako uz opis pojedinih posjeda odjedamput upotrebiti podatke iz svih četiriju isprava. Na taj način radnja na preglednosti ne bi ništa izgubila nego samo dobila. Radnja je obrađena na 86 str. uključivo i 6 geografskih »karata« s prikazom pojedinih kaptolskih posjeda. Na dvjema starijim fotokopijama-kartama, iako su tiskane na boljem papiru, malo se što može vidjeti. Sasvim na kraju druge radnje dolazi topografski registar.

Medaše pojedinog crkvenog posjeda obradio je autor ovako: najprije bi dao opći kratak uvid u pojedini posjed; zatim bi citirao od riječi do riječi tekst pojedine isprave, koji se na taj posjed odnosi; onda bi objasnio pojedine lokalitete pozivajući se na izvore i literaturu; iza toga bi donio različne korisne i zanimljive napomene u vezi s odnosnim posjedom pozivajući se i opet na izvore i literaturu. Na kraju cijeloga prikaza pojedinoga posjeda naveo bi ukupno same izvore i literaturu, ne doduše ispod linije, ali ipak tako, da se može razabrati, koje se mjesto u tekstu odnosi na pojedini izvor i literaturu.

Od izvora je autor upotrebio one, koji su tiskani, a od neobjavljenih vrlo malo. Literaturom, koja uostalom i nije tako velika, poslužio se oprezno te je i pokušao ispraviti neka ranija mišljenja, koja su mu se činila loša. Svakako je velika šteta, što se autor nije poslužio barem izvorima zagrebačkih arhiva, koji su lako pristupačni. Da ih je dobro razgledao i prema potrebi iskoristio, ne bi mu mnogi lokaliteti ostali neriješeni ili loše riješeni ili dvojbeni, gdje nije trebalo biti nikakve dvojbe.

Autor je u Nadbiskupskom i Kaptolskom arhivu u Zagrebu mogao doći čak do vrlo mnogo izvora, koji se tiču crkvenih posjeda bliže Zagreba, Varaždina i Siska, jer ti krajevi nisu nikada bili pod turskom okupacijom. To mnoštvo izvora u jednu ruku doduše otežava povijesni rad, jer njihovo izučavanje oduzima mnogo vremena, ali to ne može biti razlog, da ih se jednostavno ignorira. U drugu opet ruku mnoštvo izvora izvršno pomaže kod rada u utvrđivanju različitih povijesnih istina pa i nejasnih, davno zaboravljenih i izmijenjenih lokaliteta. Crkveni posjedi uz spomenuta tri grada imaju svoj dugi povijesni kontinuitet sve do naših dana kako u pogledu vlasništva tako i u pogledu arhivalija, mjesnih naziva i medaša između područja pojedinih naselja. U oba spomenuta arhiva (Kaptolski je arhiv već godinama pohranjen kod Državnog arhiva u Zagrebu) čuva se velik broj isprava i spisa od XIII—XIX. st., koji sadržavaju urbane, različne popise posjeda i prihoda, spорове oko medaša itd. Tako na pr. u zbirci Acta Capituli antiqua postoji pet svežanja (br. 27, 31, 32, 35, 39) s oko 200 spisa, koji se odnose na kaptolski posjed u Sisku

u razdoblju od 1215—1700. Upravo uređenja međa tiču se spisi iz 1241, 1610, 1629 i 1700, koje je svakako trebalo razgledati, kad se radilo o utvrđenju međaša u okolici Siska. U istoj zbirci, u svežnjima 52, 55, 56, 63, 64, 66 nalazi se nekoliko stotina isprava i spisa od XIII—XVII. st., koji se odnose na Varaždinske Toplice i okolišne kaptolske posjede, a koji su do danas ponajviše neobjavljeni, pa zato autoru nepoznati. To se osobito može reći o bližoj okolici Zagreba kako za biskupske tako i za kaptolske posjede.

Osim toga, u pogledu izučavanja nejasnih starih lokaliteta vjerojatno bi autoru pomogli izvori, čuvani kod Državnog arhiva u Zagrebu te u arhivskoj zbirci Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti i konačno arhivska građa hrvatskih pavlinskih samostana, koja je — pojedine isprave ili veliki regesti — objavljujvana kroz dvanaest godina u mađarskom arhivskom časopisu *Levéltári Közlemények* 1924—1935 (El. Malyusz, A. szlavóniai és horvátországi középkori pálos kolostorok oklevelei az Országos Levéltárban). Kad se već autor služio nekim novijim arhivacijama, na pr. vlastelinskim, danas kupališnim (lječilišnim) arhivom u Varaždinskim Toplicama i velikim brojem različitih časopisa, onda je iz istih razloga trebalo razgledati sve arhive u Zagrebu i spomenuti mađarski arhivski časopis.

Po našem skromnom mišljenju autor je dalje napravio pogrešku, što se kod prikazivanja biskupskih posjeda odlučio ograničiti uglavnom na jednu ispravu, kako se to vidi iz samog naslova radnje, a kod prikazivanja kaptolskih posjeda — na četiri. Kod te odluke autor nije mogao ostati, jer se »tama ne može rasvijetliti tamom«, a nejasni lokaliteti tumačiti nejasnim lokalitetima, nego je svakako bio prisiljen uzeti u pomoć i druge isprave i spise. Prema tome, njegov rad nije ipak bio ograničen samo na pet isprava i nije se tek na njima temeljio, nego su došle u obzir još i druge arhivalije. Međutim, kad ni taj brojni daljnji upotrebljeni arhivski materijal nije mogao objasniti sve lokalitete, tada je svakako trebalo upotrebiti sav arhivski materijal, do koga se ikako moglo doći, a koji bi mogao pružiti kakvu pomoć u mučnom povijesno-istraživačkom radu. Iz toga slijedi, autor bi bolje učinio, da nije uopće polagao važnost na dvije, odnosno na pet isprava, nego na posjede, koje je na kraju krajeva i onako morao objašnjavati mnoštvom isprava i spisa, starijih i novijih.

To postaje još jasnije, kad podsjetimo, da svaka znanost, pa i povijest, teži za uopćavanjem. Bilo da se radi u muzejskoj izložbi ili o bilo kojoj drugoj svrsi, u svakom je slučaju važnije i korisnije dati prikaz o nekom dužem negoli kraćem vremenskom razdoblju. Prema tome, bilo bi i korisnije i važnije, da je autor prikazao položaj crkvenih posjeda zagrebačkog biskupa i kaptola uopće ili barem kroz Srednji vijek. Uloženi bi trud bio otprilike isti, čak ni prostor radnji ne bi se morao mnogo povećavati, a obje bi radnje mnogo dobile na značaju i važnosti.

U svakom, a osobito u tome slučaju trebalo bi kod prikazivanja pojedinih posjeda, kad je već odabran analitički put, ići od novijeg vremena k starijem, od jasnijih lokaliteta k nejasnim, od poznatih k nepoznatim, uzimajući u obzir današnje međaše pojedinih seoskih hatara (područja), koji se vjerojatno kroz stoljeća nisu mnogo mijenjali. Međutim, za analizu, kojom se autor služio, mi ne vidimo pravu potrebu. Iako su spomenute upotrebljene isprave važne za našu topografiju i povijest uopće, ipak ta važnost nije tolika, da bi ih trebalo onako opsežno analizirati donoseći najprije cijele tekstove isprava, a zatim tekstove, koji se odnose na pojedine lokalitete. Istom znanstvenom metodom, kojom se postupa kod tekstova na pr. Porfirogenata, Popa Dukljanina ili Tome arhidakona, ne mogu se izučavati spomenuti tekstovi XIII. i XIV. stoljeća.

Osvrnut ćemo se i na pojedine slučajeve metodičkih nedostataka te na lokalitete, za koje nam se čini, da nisu sretno objašnjeni.

Kad se poziva na dokumente Kaptolskog arhiva, koji je pohranjen u Državnom arhivu u Zagrebu (vidi Vjesnik Hrvatskog državnog arhiva XI, 1945, str. 59—80), autor navodi samo broj fascikula i dokumenata. No to nije dosta. Kaptolski se arhiv sastoji od različitih skupina i zbirki, koje u svakom konkretnom slučaju treba naznačiti. Inače ne bismo znali, gdje imamo tražiti citirane dokumente. Autor se poslužio dokumentima iz zbirke *Acta Capituli antiqua*, pa je trebalo i navesti, da čitalac, kod kontrole ne mora uzalud razgledavati zbirke *Acta Loci credibilis I.* i *II.* itd. Kod citiranja literature otišao je autor u drugu skrajnost, pa po koje djelo, koje se često ponavlja, svaki, put potpuno citira, iako je to mogao i trebao učiniti u skraćenom obliku.

Osvrćući se na objašnjenje nejasnih lokaliteta uzet ćemo samo neke u obzir. Počnimo s 283. knj. Rada, gdje se raspravlja o posjedima zagrebačkog biskupa!

Na str. 275. autor kaže, da mu osim isprave iz 1193 i 1201 nisu poznate kasnije isprave, u kojima bi se spominjao biskupski posjed Kamenik. Takvih isprava međutim ima više: Cod. dipl. IV.491 g. 1242, IV.242 g. 1244, IX.229 g. 1325, X.659 g. 1342. U ovoj posljednjoj ispravi navodi se »*possessio episcopatus de sancto Michaelē*«, a prva tri potvrđuju, da se radi o župi Miholec kod Sv. Petra Orehovca. U ispravi od 1342 spominju se lokaliteti Klenovec i Bogačevo, kao i u ispravi od 1201. Od drugih tamošnjih lokaliteta treba napomenuti, da mons Trabs u ispravi od 1193 odgovara vinorodnom brijegu u Barlabaševcu, terra Isan — Hižanovcu, a Finech — Finčevcu (vidi ispravu od 12. III. 1325). Uostalom, sve do nedavno Miholec je s okolišnim selima Podvinje, Selnica, Brežje, Gorica, Ferežani, Mokrice itd. spadao među posjede zagrebačkog biskupa. Tamošnji seljaci bili su biskupski predijalci, koji o tome imaju i danas isprave, a najviše ih ima onaj, koji se začudo zove upravo Kamenjak.

Na str. 302—303 raspravlja autor o posjedu Psar, danas Psarjevo, pozivajući se na ispravu od 1222. U ovoj se ispravi međutim ne navode svi međaši posjeda Psar, kako to tvrdi autor, nego samo oni, radi kojih je postojao spor s podanicima Glavnice, grada moravečke župe. Ovdje navedena međa spušta se s brda iznad potoka Psarića u samo korito toga potoka idući potokom do ceste Nespeš—Velika gora, zatim cestom na brijeg, gdje počinju međaši prema biskupskom posjedu, koji nisu sporni pa se zato i ne spominju. Potok Psarić je sigurno današnji potok Psarić ili Sarić, a ne Zarić, kako to tvrdi autor, jer narod i inače govori Sarjevo mjesto Psarjevo, a nikako ne Zarjevo (analogan slučaj: »Zamobor« je stoljećima tako zapisivan u svim ispravama, ali se uvijek govorilo, kao i danas — Samobor).

Selo Gurkovec, za koje autor kaže, da se nalazi na cesti Donja Zelina—Sv. Ivan Zelina, uopće ne postoji, nego na toj cesti, na mjestu, gdje potok Psarić utječe u Zelinu, nalazi se djelomično selo Blažev Dol. Možda je autor selo Gurkovec zamijenio sa selom Curkovec, koje i danas postoji istočno od rečenoga mjesta — s druge strane brijega, uz potok Lovrača.

»*Terra populorum castri*«: ovdje se ne može raditi o gradu Psaru, koji je ležao više, gore u dolini ispod današnjega sela Gornje Psarjevo, na brdu iznad današnje škole (nekoć vlastelinska zgrada psarjevskog vlastelinstva), nego o podanicima Glavnice, moravečkoga župskoga grada, s kojim i inače iznad Nespeša graniči posjed Psarjevo. Taj je posjed doista išao do potoka Bistrice, kako se to u ispravi iz 1222 tvrdi, a autoru se čini navjerojatnim, i to zato, što se pod tim posjedom ima razumjeti cijelo današnje Gornje i Donje Psarjevo, a ne samo Donje Psarjevo. Ovdje uostalom i nije poznat lokalitet, gdje bi nekoć mogao biti grad Psarjevo.

»*Magna via*« u ispravi od 1222 nije rimska cesta, kao što se to koji puta pogrešno uzima, ni uopće glavna cesta ovoga kraja, jer je to iz konteksta isključeno, nego cesta, koja prolazi od sjevera, od grada Zeline prema jugu do posjeda Zeline

ili Biškupca kod Sv. Ivana Zeline. Ne praveći razlike između grada Zeljne i posjeda Zeline autor je ustvrdio, da je 1529 postojao spor zbog zelinskog imanja između zagrebačkog biskupa i Ivana Castellany. U sporu se međutim radilo o gradu (castrum) Zelini, a ne biskupskom posjedu Zelini ili Biškupcu, kako se to očito vidi iz cijele povijesti spora.

Osvrnut ćemo se i na neka mišljenja, koja je autor dao u pogledu nejasnih lokaliteta u 286. knj. Rada, a u kojoj su opisani kaptolski posjedi.

Na str. 189 piše autor, da bi crkva sv. Nikole, spomenuta u ispravi od 1328 kod opisivanja sjevernih međaša posjeda Vrapče u Zagrebačkoj gori, imala odgovarati crkvi sv. Nikole de Lubenik, koja se spominje u popisu župa 1334. To je točno. Međutim, nije točno, kad autor tvrdi, da je ta crkva sv. Nikole bila negdje u Vrapču na brdu među dva potoka, a ne u današnjoj Bistranskoj Poljanici. Ostajemo i dalje kod svoga ranijeg mišljenja (Buturac, Popis župa zagrebačke biskupije god. 1334., Zbornik Zagrebačke nadbiskupije, Zagreb 1944), da spomenuta crkva sv. Nikole iz XIV. st. odgovara danas crkvi sv. Nikole u Bistr. Poljanici. 1334 u Vrapču je župska crkva sv. Križa, pa kako su crkve tada stajale narijetko, isključeno je, da bi u Vrapču ili blizu njega, na području njegova hatara, stajala još jedna crkva. Kad se u ispravi 1328 spominje »mons circa ecclesiam s. Nicolai«, onda to ne znači brdo, na kojem je crkva, nego brdo u okolini crkve. Ako uzmemo u obzir, da je to brdo sjeverni međaš posjeda Vrapče na bilu Zagrebačke gore, i da se iza toga brda prema sjeverozapadu stere hatar Bistr. Poljanica, i da je crkva u B. P. mnogo bliža tome brdu negoli crkva u Vrapču, onda moramo zaključiti, da se crkva u okolini rečenoga brda odnosi na crkvu u B. P. Možemo pretpostaviti kao manje vjerojatno, da je bistranska crkva sv. Nikole nekada stajala među gorskim kosama bliže gorskom bilu i kasnije bila prenesena na podnožje gore, gdje se sada nalazi. Da crkva sv. Nikole de Lubenik odgovara crkvi u B. P., zaključujemo i po tome, što u popisu iz 1334 dolazi poslije Stubice među župama sjeverno i sjeverozapadno od Zagrebačke gore, i što je župa u B. P. stara, s neprekidanim tradicijama.

Na »karti« br. 7 crkva sv. Marije u okolici Siska nije dobro označena, t. j. na lijevoj obali Kupe, nego bi je trebalo staviti na desnu stranu te rijeke nasuprot staroga grada Siska, kako to i autor kaže u tekstu na str. 208. Svi njegovi naoko uvjerljivi razlozi, da današnjoj crkvi sv. Marije na ušću Kupe odgovara crkva »beatae Virginis in Colpatw« iz 1334, ne uvjeravaju potpuno. Današnja je crkva sv. Marije preblizu Siska, dok crkvu sv. Marije iz 1334, jer su tada crkve bile narijetko, trebalo bi tražiti negdje dalje na području posjeda Colpatw prema Komarevu ili možda prema Petrinji i Maloj Gorici.

Na str. 174 se tvrdi, da je »meta clavigerorum« današnja Ključarevina sjeverno od Črnčevca. Istina je, međutim, da je Ključarevina sjeverno od Bogačeva, a sjeverozapadno od Sv. Petra Orehovca. Malina, koja se u ovom kraju spominje, nije nepoznata, nego je to vrh brda sjeverno od Sv. Petra Orehovca, koje se danas naziva Veliki Dol. Taj se vrh u različitim ispravama (Cod. dipl. X.495, zatim 1614 i t. d.) naziva Nag Mal, t. j. Veliki Dol. Ispod njega izvire potok Orehovec, do koga je išla međa posjeda Kamešnice. Međaši su toga posjeda išli ovako: od vode Koruške preko Kamešnice, Šipražja i Seljanca (Selnik), zatim uz potok Orehovec prema sjeveru do Velikog Dola (Malina), onda kraj Ižanove zemlje do Brezovice (danas selo Kalnik), dalje na zapad preko Popovca na Mali Kalnik »castrum Gregorii« i napokon sjeveroistočno natrag kroz Kalničko gorje do vode Koruške.

Na str. 177 autor kaže, da mu sudbina Totarove zemlje iza 1334 nije poznata, i da ta zemlja nije ucrtana u karti XIX. stoljeća. Nama je — iako se nismo pobliže bavili tom zemljom — poznato, da se nobilis Thotar spominje u ispravi potkalničke okolice 1409.

Na str. 190—191 opisan je posjed Oporovec istočno od Zagreba. Na taj opis mogli bismo primijetiti ovo: Ime Granešine javlja se kao Granisa pula (Granešino polje) već 1266, pa zatim 1500 (A. Cap. ant. f 75 n 29) i 1510 (AC A f 91 n 28), a ne istom 1576, kako to tvrdi autor neispravno se pozivajući na radnju potpisanoga (Popis župa zagr. bisk. 1334, Zbornik Z. N.). — Terra Egidii nije danas selo Degidovec, jer je ono izvedeno od imena Godigoj, pa se zato nekada zvalo Godegoych, a 1754 Godigovec (vidi matične knjige granešinske župe!). Nije dakle Godigoych danas nepoznati lokalitet, kako se to tvrdi na str. 228. Tu se ujedno navodi, kao da bi villa Chudkoch odgovarala selu Čugovcu. Međutim će svakako odgovarati livadi Čutkovec između Dankovca i Čučerja. Na istoj se strani tvrdi, da je Wlkodolia nepoznati lokalitet. To je danas dio Dobrodola, gdje su naseljeni Šiletići (obitelji). — Na str. 233 se tvrdi, da je Čakanovec danas nepoznat. To ne stoji, jer se šuma na brijegu jugozapadno od Dankovca zove Čikanovec. Na istoj se strani kazuje, da je i villa Pethouch danas nepoznata. Stariji ljudi sela Miroševca međutim tvrde, da je nekada istočno od njihova sela ležalo selo Petkovec.

Predaleko bi nas odvelo, kad bismo sve navode autora htjeli kontrolirati i onda pronađene pogreške korigirati. Iz ovih nekoliko podataka jasno se vidi, da je autor dosta toga proglasio neobjašnjivim, što je lako mogao objasniti, i da je dosta toga loše objasnio.

Tkoga se od nas bavio nejasnom srednjovjekovnom topografijom, dobro zna, kako je to mučan i težak posao. Taj se posao ne može korisno i uspješno obavljati bez vrlo dobrog poznavanja objavljenih i neobjavljenih povijesnih izvora u domovini i inozemstvu, bez uvida u različnu literaturu i bez rada na samom terenu. Čini se, da je rad pojedinaca uza svu marljivost i okretnost od male koristi, pogotovo, ako ne osjećaju smisla za pravu povijesnu metodu i kritiku pa se upuste u smionu domišljavanja, ali tako, da čitalac ne vidi, što je zapravo sigurna činjenica, a što je samo piščevo domišljavanje. Poradi svega toga prevladava pomalo mišljenje, da bi takve stručne radnje trebali pisati doista stručnjaci, i da bi Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti morala osnovati posebnu komisiju ili čak institut za opće izučavanje naše stare topografije. Jedan od najprečih poslova takve komisije bio bi proučavanje neobjavljenog arhivskog materijala XV. i XVI. st. u domaćim i stranim arhivima, jer rad na topografiji bez toga materijala znači tapkati i dalje po mraku i tamom objašnjavati tamu.

Josip Buturac

ANALI HISTORIJSKOG INSTITUTA U DUBROVNIKU.

God. I, sv. 1, Dubrovnik 1952, str. 496.

Poslije izdanja »Zapisa notara Tomasina de Savere 1278 do 1282« (1951) i »Kotorskih spomenika I« (1951) Historijski Institut JAZU u Dubrovniku počeo je izdavati novu seriju svojih publikacija s »Analima Historijskog Instituta« (urednički odbor prof. G. Novak i M. Barada, odgov. urednik Cv. Fisković).

Iz bogatog i raznolikog sadržaja najprije ćemo iznijeti priloge, koji se odnose na prošlost Dubrovnika, a zatim Dalmacije u njenom širem povijesnom smislu.

V. Foretić, »Dvije isprave zahumskog kneza Dese o Mljetu iz 1151 godine« (str. 63—72), objavljuje tri prijepisa isprava iz 1284, nedavno pronađenih u Dubrovačkom arhivu. Jedan je prijepis bule Inocencija III. od 7. VIII. 1198, drugi zahumskog kneza Dese, kojom 1151 dariva otok Mljet Pulsanskom redu (taj je prijepis

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA VII.

1954

BROJ 1—4

NAKLADA »ŠKOLSKA KNJIGA« / ZAGREB

Redakcioni odbor

OLEG MANDIĆ
JAKŠA RAVLIĆ
JAROSLAV ŠIDAK

Glavni i odgovorni urednik
JAROSLAV ŠIDAK

IZDAJE
POVIJESNO DRUŠTVO HRVATSKE
ZAGREB

